

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 10 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 10

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 10

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№10 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-10>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslovovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

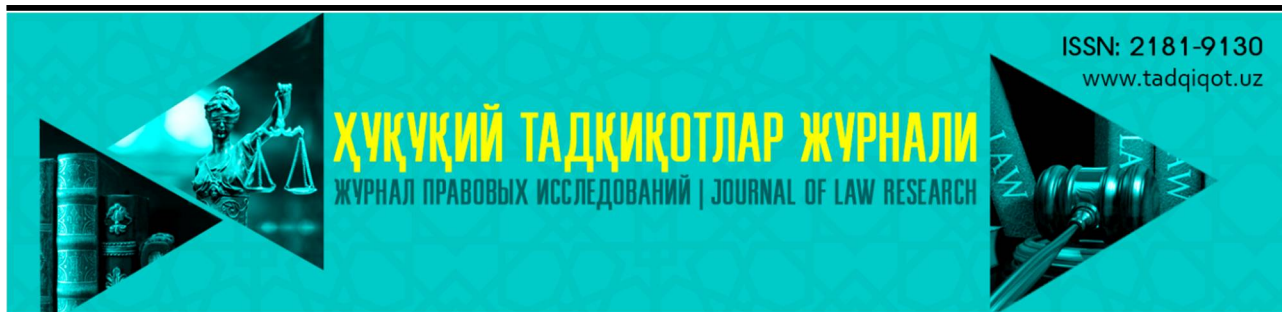
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Sodikov Akmal Shavkat ugli, Youwei Yan FROM OFFICIAL PUBLICATION TO EFFECTIVE USE: THE EVOLUTION OF STATE MECHANISMS FOR ENSURING THE DISSEMINATION AND USE OF LEGAL INFORMATION.....	5
2. Чжэн Юли СТРУКТУРА И МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ ПОЗИТИВНЫХ ЗАЩИТНЫХ ОБЯЗАННОСТЕЙ ГОСУДАРСТВА В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ: НА ПРИМЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КИБЕРБУЛЛИНГУ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В КИТАЕ И УЗБЕКИСТАНЕ.....	16
3. Батиров Шерзод Аманджанович ПРАВОВОЙ СТАТУС ИНОСТРАННОГО ИНЖЕНЕРА-КОНСУЛЬТАНТА В СТРОИТЕЛЬНЫХ СПОРАХ С УЧАСТИЕМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗАКАЗЧИКА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	32
4. Усмонов Восид Мухаммадиевич ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИДА МУАЛЛИФЛАРНИНГ МУЛКИЙ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ.....	40
5. Джалалов Адхам Ахматжонович ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР ИШТИРОКИДАГИ ПОРНОГРАФИЯ АЙЛАНМАСИ: ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИК ЁШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ ВА ЕЧИМЛАРИ.....	49
6. Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING JINOYAT SODIR ETISH MEKANIZMIDAGI O'RNI: VOSITA, USUL VA JINOIY-HUQUQIY KVALIFIKATSIYA MASALALARI.....	58
7. Kurbanov Ma'rufjon Mamadaminovich HAYVONLARGA NISBATAN SHAFQATSIZ MUNOSABAT UCHUN JINOIY JAVOBGARLIKNING ZAMONAVIY ASOSLARI: EKOLOGIK OQIBATLAR, JINOYAT-HUQUQIY MUHOFAZA VA FALSAFIY PARADIGMALAR.....	67
8. Тохиржонов Шерзод Шухратжон угли СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ УСТАНОВЛЕНИЯ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ ДОЛЖНОСТНЫМИ ПОЛНОМОЧИЯМИ.....	77
9. Ибрагимов Акмал Ишмуратович ЖИНОЯТ ИШЕНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШДА ДАВЛАТ ҲИСОБИДАН ЮРИДИК ЁРДАМ КЎРСАТИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ.....	89
10. Nugmanov Nugman Abdullayevich, Sayfullaeva Venera Nimatjonovna SUN'IY INTELLEKTNI XALQARO HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING SHARTNOMAVIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	108
11. Sayfullaeva Venera Nimatjonovna SUN'IY INTELLEKTNING AXBOROT XAVFSIZLIGI SOHASIGA TA'SIRI VA XALQARO-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING ASOSIY MUAMMOLARI.....	122
12. Musayev Djamaliddin Kamalovich GIYOHVANDLIK VOSITALARINING NOQONUNIY MUOMALASIGA QARSHI KURASHISHNING XALQARO-HUQUQIY MEKANIZMLARI SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	131

Усмонов Восид Мухаммадиевич,
Tashkent International University”
халқаро университети катта ўқитувчиси
Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD)
E-mail: usmonov.vosid@mail.ru

ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИДА МУАЛЛИФЛАРНИНГ МУЛКИЙ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ

For citation: Usmonov Vosid Mukhammadievich. PROTECTION OF AUTHORS' PROPERTY RIGHTS IN THE MASS MEDIA. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 10.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23280867>

АННОТАЦИЯ

Мақолада оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкий ҳуқуқини таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратилади. Яъни, ҳар бир муаллифнинг оммавий ахборот воситаларида чиқишлари, унинг баён қилган маълумотлари ва муаллифнинг мулкий ҳуқуқлари тўғрисида сўз юритилади. Ўзи умуман ҳуқуқий жиҳатдан олиб қаралганда, оммавий ахборот воситаларида муаллифнинг мулкий ҳуқуқ нима билан баҳоланади, унинг қиймат кўрсаткичларини қандай тартибга солинади ва назорат органларининг роли ҳақида гап боради. Шунингдек, оммавий ахборот воситалари ичида Интернет тармоғининг роли анча бекиёсдир. Бугунги даврда Интернетда деярли ҳамма фойдаланмоқда деб бемалол айта оламиз.

Калит сўзлар: Интернет-трансляция, журналист, Париж конвенцияси, стратегия, операторлар, мукофот пуллари, аранжировка, босмаҳона.

Усмонов Восид Мухаммадьевич,
Старший преподаватель Ташкентского
Международного университета
кандидат юридических наук, (PhD)
E-mail: usmonov.vosid@mail.ru

ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ СОБСТВЕННОСТИ АВТОРОВ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

АННОТАЦИЯ

В статье особое внимание уделяется вопросам обеспечения защиты авторских прав в СМИ. Рассматриваются выступления каждого автора в СМИ, информация, которую он или она выражает, и авторские права. С юридической точки зрения обсуждается, как оцениваются авторские права в СМИ, как регулируются показатели их оценки и роль надзорных органов. Также рассматривается значительная роль интернета в СМИ. Сегодня можно с уверенностью сказать, что интернетом пользуется практически каждый.

Ключевые слова: Интернет-вещание, журналист, Парижская конвенция, стратегия, операторы, призовые деньги, организация, печать.

Usmonov Vosid Mukhammadievich,

Senior Lecturer at Tashkent International University

Candidate of Law (PhD)

Email: usmonov.vosid@mail.ru

PROTECTION OF AUTHORS' PROPERTY RIGHTS IN THE MASS MEDIA

ANNOTATION

The article pays special attention to the issues of ensuring the property rights of authors in the media. That is, it discusses the appearances of each author in the media, the information he or she expresses, and the property rights of the author. From a legal perspective, it discusses how the property rights of the author are valued in the media, how its value indicators are regulated, and the role of supervisory authorities. Also, the role of the Internet in the media is quite significant. Today, we can safely say that almost everyone uses the Internet.

Keywords: Internet broadcasting, journalist, Paris Convention, strategy, operators, prize money, organization, printing.

Бугун оммавий ахборот воситалри кенг имкониятлар эшигига айланиб қолди. Дунё оммавий ахборот воситалари кузатиб бормокда ва ўрни келганда ўз контентлари билан тўлдириб бормокда. Мулк билан боғлиқ масала доим долзарб бўлиб келган. Энди у муаллиф мулкига тегишли бўлса биров қийинлашади. Ҳамма муаллиф ҳам яратган асарига нисбатан баҳо қўёлмайди, яъни муаллифлик асарини фалон пул бўлади деб айтолмайди. Муаллиф табиятан тортинчоқ ва ўз асарларини аниқ қийматини баҳолай олмайди. Бундай пайтда давлат томонидан ўрнатилган қонун қоидалар, белгиланган таърифлар хизмат қилади. Шундай деймизку бироқ ҳар доим ҳам ўрнатилган тартиб бўйича муаллифга ҳақ тўланаяптими? Муаллифлар берилган ҳақларга рози бўлаяпти деган саволлар туғилади? Умуман олганда интеллектуал мулк ўзи нима? Унга қонунчиликда қандай тариф берилган, бир танишиб кўрсак мақсадга мувофиқ бўлади. Интеллектуал мулк — ижодий ақлий фаолият маҳсули ҳисобланади. Ихтирочилик ва муаллифлик объекти ҳуқуқи мажмуига кирувчи, фан, адабиёт, санъат ва ихтирочилик соҳасида ижодий фаолиятнинг бошқа турлари, адабий, бадиий, илмий асарлар, ижрочи актёрлик санъати, жумладан овоз ёзиш, радио, телевидение асарлари, кашфиётлар, ихтиролар, рационализаторлик таклифлари, саноат намуналари, компьютерлар учун дастурлар, маълумотлар базаси, ноу-хаунинг эксперт тизимлари, товар белгилари, фирма атамалари ва бошқа ақлий мулк объектларига киради. Ҳозирги даврда интеллектуал мулкни муҳофаза қилиш муҳим вазифа ҳисобланади [1].

Қонунчилик қанчалик мураккаблашиб бормасин, оммавий ахборот воситаларида муаллифнинг ҳуқуқлари бузилиб бораверади. Бунга сўнгги йиллардаги фуқаролик судларида бўлаётган воқеаларни (процеслар) мисол қилишимиз мумкин.

Ўзи аслида муаллифлик ҳуқуқини оммавий ахборот воситаларида бузилишига муаллифларнинг ижодий қарашлари сабаб бўлади. Дейлик, ўзбекистонлик бир ижодкор қайсидир мусиқани радио орқали эшитиб қолди. Унга бу куй қандайдир ҳолатларни ёки бўлмаса ҳодисаларни эслатиб юборди. Шунда унинг бошқариб бўлмайдиган интуициялари ишлаб кетиб, юқоридаги навога ўхшаш куйни яратиб қўяди. Кейинги босқичда у қанчалик ҳаракат қилмасин, ўша яратган асари плагиат бўлиб чиқаверади. Бунга ўхшаш мисолларни кўплаб келтиришимиз мумкин.

Янги Ўзбекистонда сўнгги йилларда ижод эркинлиги, сўз эркинлиги таъминланди. Ижодкорларнинг ижодида кескин бурилишлар содир бўлганини кузатиб бораёпмиз. Шу билан бирга, норма ижодкорлигига ҳам алоҳида урғу берилмокда. Ўзбекистон тарихидан кузатадиган бўлсак, Ўзбекистон Республикаси 1991 йил декабрда Жаҳон интеллектуал мулк

ташкилотига аъзо бўлди [2]. Шундан сўнг 1993 йилдан саноат мулкани муҳофаза қилиш Париж конвенциясига қўшилди [3].

Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 53-моддасида “Ҳар кимга илмий, техникавий ва бадий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади. Интеллектуал мулк қонун билан муҳофаза қилинади.

Давлат жамиятнинг маданий, илмий ва техникавий ривожланиши ҳақида ғамхўрлик қилади” дейилади.

Демак, Ўзбекистон Республикасининг “Судлар тўғрисида”ги қонунига кўра, Оммавий ахборот воситалари ўз хабарларида муайян иш юзасидан суд муҳокамаси натижаларини олдиндан ўзича ҳал қилиб қўйишга ёки судга қандай шаклда бўлмасин таъсир кўрсатишга ҳақли эмас, деб кўрсатилади [4].

Ҳақиқатдан ҳам суднинг ҳукми чиқмасдан туриб, уни ўз талқинича эълон қилиб юбориб бўлмайди. Бу ерда ҳар бир инсоннинг тақдири турибди. Битта ёлғон ёки нотўғри хабар билан инсоннинг ҳаёти бутунлай ўзгариб кетиши мумкин.

Муаллифнинг мулкӣ ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, муаллифга бериладиган ёрдам пуллари, мукофот пуллари, муаллифнинг ойлик иш ҳақи – буларнинг барчаси муаллиф қилинган эҳтиром деб қабул қиламиз. Албатта, бу қонунчилик билан тартибга солиниши, белгиланган меъёрларга мос бўлиши керак бўлади. Бунга мисол қилиб бир қатор қабул қилинган ҳужжатларни мисол келтиришимиз мумкин.

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 августдаги “Маданият ва санъат ташкилотлари, ижодий уюшмалар ва оммавий ахборот воситалари фаолиятини янада ривожлантириш, соҳа ходимлари меҳнатини рағбатлантириш бўйича қўшимча шароитлар яратишга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори [5], Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт Стратегияси тўғрисида”ги Фармони [6], Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 27 июндаги “Оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш ва журналистика соҳасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” Қарори [7], Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги ““Ўзбекистон — 2030” Стратегияси тўғрисида”ги Фармони [8] қабул қилинганлиги соҳа ходимларининг давлат эътиборидалигини билдиради.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 августдаги ПҚ-3201-сон қарорига 3-илоvasи “Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги каналлари орқали, телевидение ва радиода бериладиган материаллар учун ҳақ тўлашнинг энг кам ставкалари” ва 4-илова “Кинофильмлар учун адабий сценарийлар, оригинал мусиқа ва қўшиқлар матнларини яратганлик учун муаллифлик ҳақининг энг кам ставкалари” белгилаб берилди [9].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 27 июндаги “Оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш ва журналистика соҳасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” Қарори 3-бандига кўра фаол журналистларни мунтазам рағбатлантириш ва улар ўртасида ижодий соғлом рақобат муҳитини ривожлантириш мақсадида ҳар чоракда:

оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган 100 тагача энг яхши материал учун муаллифлар (ижодий гуруҳ аъзолари) қуйидан юқорига ўсиб бориш тартибида базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 бараваригача миқдорда пул мукофоти билан тақдирлаш;

амалий ва долзарб аҳамиятга эга бўлган 100 тагача энг яхши таҳлилий материални тайёрлаш ва оммавий ахборот воситаларида эълон қилиш учун давлат грантлари ва давлат ижтимоий буюртмаларини бериш бўйича танлов эълон қилиш белгилаб берилди [10].

Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги «Ўзбекистон — 2030» Стратегияси тўғрисида Фармони 31-бандига кўра, ёшларнинг интеллектуал салоҳиятини ошириш, уларнинг илмий фаолиятини рағбатлантириш мақсадида:

Илмий ва инновацион фаолият, интеллектуал ўйинлар ҳамда чет тилларини ўрганишга жалб этиш орқали камида **2 миллион** нафар ёшларнинг иқтидорини ривожлантириш;

Ҳар йили **500 нафар** истеъдодли ёшларни хорижнинг нуфузли олийгоҳларига ўқишга юбориш кўрсатиб ўтилди.

Ўзбекистон Республикаси “**Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўрисида**”ги Қонунининг 19-моддасида муаллифнинг мулкӣ ҳуқуқларига таъриф берилишича, муаллиф асардан ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда фойдаланишда мутлақ ҳуқуқларга эга, деб кўрсатиб ўтилган [11].

Бу фикрларга тўла қўшилган ҳолда айтиш мумкинки, бугунги кунда республикамызда қонунчиликда ва халқаро ҳуқуқӣ ҳужжатларда таърифи берилган тусдаги алоҳида нодавлат ташкилоти тузилиши зарур.

Атоқли олим, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист, юридик фанлар доктори, профессор, О.Оқюловнинг фикрича “Муаллиф – ижодкорлар ва ижрочилар юқорида кўрсатилган нотижорат ташкилотлари орқалигина эмас, балки тижорат ташкилотлари орқали (масалан, турли хўжалик жамиятлари ва ширкатлари) ҳам ўз ҳуқуқларини амалга оширишлари мумкин. Бу ҳолда улар фаолиятига нисбатан тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисидаги қонун қўлланади”. Тўғри, бундай ташкилотларни тузишда амалдаги қонунчилик йўл қўяди, лекин бу кўринишдаги ташкилотлар фақат бир гуруҳ ҳуқуқ эгаларининг манфаатларини ифода этади, холос. Бундай ташкилотларни тузиш тартиби ҳам бошқа қонунлар орқали амалга оширилади. Лекин, барча юридик адабиётлар муаллифлар ва ижрочилар ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи ёки ҳуқуқларни жамоа бўлиб бошқарувчи ташкилотлар тижорат ташкилотлари сифатида ташкил этилиши мумкин эмас, деб белгиланган.

Жамиятнинг асосий вазифаси - республикамызда яратилган ва ижро этилган асарларнинг ахборот банкини тузиш, фонограмма ва бошқа объектлар билан савдо-сотик қилишни такомиллаштириш ва қонунӣ ҳимоя олиш, асарлар ижро этилаётганда тегишли ҳақ йиғиш ва уни эгаларига тақсимлаш, ҳуқуқ эгалари номидан фойдаланувчиларга лицензиялар бериш, хорижий давлатларда ҳуқуқ эгалари номидан вакилликни амалга ошириш кабилар бўлиши мумкин.

Юқорида таҳлил этилган олимларнинг фикр-мулоҳазаларини умумлаштириб шуни айтиш мумкинки, оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкӣ ҳуқуқини таъминлаш масалалари долзарблигини йўқотмайди. Муаллифнинг оммавий ахборот воситаларида чиқишлари, оммавий ахборот воситаларида мулкӣ ҳуқуқларини ҳимоялаш, аввало бу назорат органларининг ҳам ролини ошириш талаб этади (масалан интернет тармоғининг провайдерлари). Ҳақиқатдан ҳам оммавий ахборот воситалари ичида интернет тармоғининг роли анча бекиёсдир. Шунинг учун ҳам бугунги кунда интернетдан деярли ҳамма фойдаланмоқда.

Тадқиқ этилаётган мавзу бўйича амалдаги қонун ҳужжатлари, амалиёт материаллари, халқаро тажриба ва ҳуқуқшунос олимларнинг фикрларини умумлаштириб, бизнингча, оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкӣ ҳуқуқини таъминлаш масалалари қуйидаги докториниал таърифни илгари суриш мумкин: **Оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкӣ ҳуқуқини таъминлаш деганда, муаллиф (ёки муаллифлар) томонидан ижодий ёндошувлар асосидан яратилган, унинг вужудга келиши интеллектуал салоҳиятга асосланган, тегишли оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган ақлий меҳнат натижаси** тушунилади. Ақлий меҳнат Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси, муаллифлик ва турдош ҳуқуқлар тўғрисидаги қонунлар билан тартибга солиниши талаб этилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти раҳбарлигида 2023 йил 22 декабрь кунини ўтказилган Республика Маънавият ва маърифат кенгаши кенгайтирилган йиғилиши давомида берилган топшириқлар бўйича 50-сонли Баённинг 37-бандида “муаллифлар ва ижрочиларга тўланадиган муаллифлик ҳақининг энг кам ставкаларини танқидий кўриб чиқиш ва муаллифлик ҳақини тўлаш тартибларига аниқлик киритиш;

Муаллифлар мулкӣ ҳуқуқларини жамоавий асосда бошқарувчи ташкилотларни оптималлаштириш ва уларни соҳалар бўйича ихтисослаштириш чораларини кўриш белгилаб берилди” [12].

Ўзбекистон Республикаси “Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисида”ги Қонун 19-моддасида “Муаллиф асардан ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда фойдаланишда мутлақ ҳуқуқларга эга. Юридик ва жисмоний шахслар, ушбу Қонунда кўрсатилганидан ташқари ҳолларда, асардан фақат ҳуқуқ эгаси ёки бошқа ваколатли шахс билан тузилган шартномага биноан, шу жумладан мулкӣ ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилотлар билан тузилган шартномага биноан ёхуд улар бўлмаган тақдирда, бу ташкилотларнинг вазифалари ва мажбуриятларини бажарувчи ташкилот билан тузилган шартномага биноан фойдаланишлари мумкин, дейилади [13].

Оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкӣ ҳуқуқини таъминлаш бўйича муносабатларнинг ҳуқуқӣ асосларини такомиллаштиришда ҳалқаро тажрибани ўрганиш муҳим аҳамият касб этади.

Биз бир қатор хорижий тажрибани ўрганиб қуйидаги ҳулосаларга келдик. Жумладан, муаллифнинг АҚШ қонунчилиги бўйича мутлақ ҳуқуқлари қуйидагилардир: кўпайтириш ҳуқуқи, асарнинг ҳосилавий шаклларига бўлган ҳуқуқ (жумладан, асарларни таржима қилиш, аранжировка қилиш ёки кўпайтириш), сотиш, ижарага бериш ва бошқа ҳар қандай шаклда тарқатиш ҳуқуқи, ҳуқуқ ишни омма олдида бажариш ёки намойиш қилиш, рақамли технология орқали овоз ёзиш ҳуқуқи. Ҳосил бўлган асарлар ҳимояланиши учун улар янги асарнинг ўзига ҳослиги ва хусусиятларига эга бўлиши керак.

Америкада муаллифлик ҳуқуқини бошқариш муаллифларга ўз асарларини турли шароитларда чекланмаган миқдордаги одамларга тақдим этиш имконини берувчи механизмни тақдим этади. Шундай қилиб, муаллифлар ва фойдаланувчилар лицензиялаш шартномаларини тузишлари мумкин бўлган нотижорат ташкилот яратилди, яъни - Среативе Соммонс [14]. Бу ҳимояланган объектлардан фойдаланиш ҳуқуқини берувчи лицензияларнинг ҳар хил турлари. Лицензияларнинг турлари ҳуқуқлар доираси ва бошқа шартлар билан фарқланади [15].

Турк муаллифлик ҳуқуқи қонунининг хусусиятлари. Туркия мусулмон давлати. Ислом турк жамияти ҳаётининг барча соҳаларига, жумладан, ҳуқуққа ҳам таъсир кўрсатади. Аини пайтда Туркия дунёвий давлат сифатида эълон қилинган, бу ерда дин алоҳида мавжуд бўлиб, ҳуқуқ тизими ҳозирда деярли бутунлай Европа модели асосида қурилган.

Ушбу йўлдан борадиган мамлакат муаллифлик ҳуқуқи қоидаларини ҳалқаро тамойилларга мослаштиради. Ушбу жараёнлар доирасида Туркияда интеллектуал мулк билан боғлиқ ишларни кўриш учун махсус судлар ташкил этилган бўлиб, судялари хорижда малака оширган ва Европа Иттифоқи қонунчилигини қўллаш тажрибасини ўрганган.

Туркия муаллифлик ҳуқуқи қонунининг ўзига хос хусусияти ҳам ҳамкорликда яратилган асарларга бўлган ҳуқуқларни мерос қилиб олиш механизмидир. Мероснинг тартиби тўғридан-тўғри ҳаммуаллифнинг вафот этган вақтига боғлиқ – асар яратилиши ва уни нашр этиш тугашидан олдин ёки ундан кейин.

Агар ҳаммуаллиф асар нашр этилгунга қадар вафот этса, унинг мулкӣ ҳуқуқлари қолган ҳаммуаллифлар ўртасида тақсимланади. Улар меросхўрларга ҳақ тўлаш учун жавобгардирлар. Бундай иш ҳақи миқдори бўйича низолар юзага келган тақдирда, у суд томонидан белгиланади.

Асар нашр этилгандан кейин вафот этган муаллифнинг ҳуқуқлари тақдирини қолган муаллифлар гуруҳи ҳал қилади. Улар меросхўрлар билан ягона жамоа сифатида ҳамкорлик қилиш ёки уларга товон тўлаш кераклигини аниқлайдилар. Агар жамият омон қолган муаллифларнинг илтимосига биноан сақланиб қолса, меросхўрлар муаллифлик ҳуқуқининг шерик эгаларига қўшилиш учун вакилни тайинлайдилар.

Бу буюртма муваффақиятли кўринади, чунки бу тарзда биргаликдаги иш ва ижодга алоҳида мақом ва муносабат таъкидланади ва у нафақат мулкӣ масалалар билан чекланиб қолмайди, балки муаллифлик ҳуқуқининг бутун моҳиятини очиб беради.

Туркия қонунчилиги муаллифларнинг ҳуқуқларини мулкӣ ва номулкӣ ҳуқуқларга ажратади. Ҳар икки турдаги ҳуқуқларнинг мазмуни халқаро шартномаларга мос келади. Шахсий номулкӣ ҳуқуқларга исм ёки таҳаллусга бўлган ҳуқуқлар ҳамда ўз ишининг яхлитлигига бўлган ҳуқуқлар киради. Ажраладиган мулк потенциал тижорат фойдаси бўлган асардан фойдаланиш ҳуқуқини ўз ичига олади.

Туркиянинг Муаллифлик ҳуқуқи тўғрисидаги қонуни мулкӣ ҳуқуқлардан фойдаланишнинг барча нюансларини етарлича батафсил тавсифлайди ва уларни ҳимоя қилишнинг умумий муддатини белгилайди. Муаллиф вафотидан кейин 70 йилдир. Шахсий номулкӣ ҳуқуқлар чексиз ҳимоя қилинади.

Мулк ҳуқуқларини ўтказиш шартнома тузиш йўли билан амалга оширилиши мумкин (қонун битимнинг ёзма шаклига қандай ҳуқуқлар ва қай даражада ўтказилаётганлиги мажбурий кўрсатилган ҳолда бажарилишини талаб қилади), шунингдек мерос бўйича.

2001 ва 2004 йилларда қонунчиликни ислоҳ қилиш натижасида муаллифлик ҳуқуқи тўғрисидаги қонунда турдош ҳуқуқлар эгаларининг: режиссёрлар, продюсерлар, ижрочилар, радиоэшиттириш каналлари ва бошқаларнинг ҳаракатларини тартибга солувчи қоидалар пайдо бўлди [16].

Германияда ҳам муаллифларнинг ҳуқуқлари шахсий, номулкӣ ва мулкӣ бўлиши мумкин. Бундан ташқари, Германия қонунчилиги юқоридаги иккита тоифанинг бирортасига ҳам тегишли бўлмаган ҳуқуқларнинг алоҳида турини - муаллифнинг махсус ҳуқуқларини ажратиб туради. Улар шахсий ва мулкӣ ҳуқуқларнинг хусусиятларини бирлаштиради. Масалан, асл асарнинг эгаси ва ҳақиқий эгасидан уни такрорлаш ҳуқуқидан фойдаланиш имкониятини талаб қилиш ҳуқуқи. Махсус ҳуқуқларга асарнинг ижараси ва ижараси учун ҳақ олиш ҳуқуқи киради. Муаллифлик ҳуқуқининг ҳар уч тури ҳам ўзаро боғлиқ бўлиб, бир-биридан ажралмас ҳолда бир бутунликни ташкил қилади.

Аниқ бўлиниш йўқлиги сабабли, Германия қонунчилиги бўйича барча ҳуқуқлар бир муддатга ҳимоя қилинади. Умумий қоидага кўра, муаллифнинг вафотидан кейин 70 йил ўтади (баъзи асарлар учун, масалан, фотосуратлар учун, қисқароқ муддат белгиланади).

Қонуннинг моддаларида муаллифларнинг ҳуқуқлари етарлича батафсил тавсифланган, турли хил турдаги асарлар учун "нашр қилиш" тушунчаси батафсил баён этилган.

Шахсий номулкӣ ҳуқуқлар муаллифнинг шахси билан боғлиқ:

- асарда муаллифнинг исмини ёки таҳаллусини кўрсатиш ҳуқуқи;
- асарни нашр этиш ҳуқуқи,
- унинг мазмуни ва шаклининг дахлсизлиги ҳуқуқи.

Айнан мана шу ҳуқуқлар муаллифлик ҳуқуқининг моҳиятини энг аниқ акс эттиради.

Немис муаллифларининг мулкӣ ҳуқуқларини амалга оширишнинг энг кенг тарқалган шакли бу асарнинг тижорат ижараси учун ҳақ (роялти) олишдир. Тўловларни талаб қилиш ҳуқуқи Германияда Патент идорасининг рухсати ва қатъий назорати остида фаолият юритадиган ихтисослашган ташкилотларга - муаллифлик жамиятларига ўтказилиши мумкин. Бу амалиёт ҳам жуда кенг тарқалган. Германиядаги энг йирик муаллифлик жамияти ГЕМА - Муаллифлик ҳуқуқлари, мусиқа асарларини такрорлаш ва такрорлаш ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамияти [17].

Асардан тижорат мақсадларида фойдаланиш вариантлари рўйхати ҳам ёпиқ эмаслиги, келажакда пайдо бўлиши мумкин бўлган бошқа ижара шакллари ҳимоя остида қолиши характерлидир.

Интернет қароқчилик ва сохта нусхаларни тарқатиш учун катта имкониятга айланди. Германия бу ҳодисага қарши қаттиқ курашмоқда, лекин ҳар доим ҳам муваффақиятли эмас. Муаллифлик ҳуқуқи эгаси ва интернет-провайдерлар ўртасида рақамли асарлардан фойдаланганлик учун қатъий белгиланган ҳақ ставкаларини белгиловчи лицензия шартномаси курашнинг энг самарали усули бўлди.

Қонунда муаллифлик ҳуқуқи билан ҳимояланган асарлардан роялти тўламасдан бепул фойдаланишни назарда тутувчи махсус қоидалар мавжуд. Масалан, вояга етмаганларга, маҳкумларга, қарияларга ёрдам бериш, хайрия соҳасида ва ҳоказо [18].

Буюк Британиянинг муаллифлик ҳуқуқи хусусиятлари. Буюк Британиянинг муаллифлик ҳуқуқи соҳасидаги ҳуқуқий муносабатларни тартибга солишнинг биринчи ва асосий хусусияти – бу ижодий иш натижасига ҳуқуқий ҳимоя бериладиган мезондир. Буюк Британияда бундай мезон ишнинг ўзига хослиги ҳисобланади. Дунё бўйлаб аксарият ҳуқуқий тизимлар муаллифлик ҳуқуқи билан ҳимояланадиган асарларга қўйиладиган талабларни соддалаштиришга мойил бўлса-да, инглиз қонунчилиги муаллифнинг асар яратишда сарфлаган меҳнاتини ҳисобга олади, муаллифнинг маҳорати ва интеллектуал ҳаракатларининг ҳиссасини баҳолайди ва буни натижанинг ўзига хослиги.

Масалан, теледастурларни яратувчиси уларни тартибга солиш учун етарлича куч, меҳнат ва ақлий сарф-харажатларни сарфлаган ва шу билан бирга илгари мавжуд бўлмаган натижага эришган бўлса, яъни бундай иш белгиланган талабларга жавоб берса, ҳуқуқий ҳимоя берилиши мумкин. оригиналлик мезони.

Бу мезон ҳамма мамлакатларда ҳам муҳим эмас. Шундай қилиб, Францияда шакли ва ифодасида ўзига хослик белгиларига эга бўлмаган асарларга ҳуқуқий ҳимоя берилиши мумкинлигини кўрсатадиган суд амалиёти мавжуд [19].

Хитой қонунчилиги турдош ҳуқуқларни муаллифлик ҳуқуқидан ажратмайди. Асарга муаллифлик ҳуқуқининг қуйидаги турлари санаб ўтилган: нашр қилиш ҳуқуқи, асар муаллифи деб тан олиниш ва унинг муаллифи сифатида кўрсатилиши, асарга ўзгартиришлар киритиш, асарни бузилишлардан ҳимоя қилиш ва ўзгаришлар; матбаа ёки фотонусхалаш, тошбосма ёки аудио ва видеоёзув, қайта суратга олиш ва бошқалар йўли билан кўпайтириш ва нусхаларини тайёрлаш, пуллик ёки текин асосда тарқатиш, ижара ҳуқуқи, оммавий кўргазма ҳуқуқи – тасвирий санъат асарларининг асл нусхаларини ёки нусхаларини намойиш қилиш ва суратга олиш, ижро этиш ҳуқуқи, техник воситалар ва жиҳозлардан фойдаланган ҳолда оммавий намойиш қилиш ҳуқуқи, асарни симсиз ёки симли тармоқлар орқали трансляция қилиш ҳуқуқи (асарни ахборот тармоқларида трансляция қилиш ҳуқуқи алоҳида кўрсатилган ҳолда, кириш ҳуқуқига эга. Асар олувчи танлаган жойдан ўзи танлаган вақтда асар), кинога олиш, қайта ишлаш, асарларни бир тилдан бошқа тилга таржима қилиш ҳуқуқи, тўплам ёки композит асар яратиш ҳуқуқи ва бошқалар.

Рўйхатда келтирилган ҳуқуқларнинг бир қисми шахсийдир ва бегоналаштирилмайди (муаллифлик, дахлсизлик ва асарга ўзгартиришлар киритиш учун), қолганлари мутлақ муаллифлик ҳуқуқларини бегоналаштириш тўғрисидаги шартнома бўйича ўтказилиши мумкин.

Қонун, шунингдек, Хитойда асардан муаллифнинг рухсатисиз ва муаллифлик ҳақини тўламасдан эркин фойдаланишга рухсат берилганда жуда кенг ва аниқ рўйхатни тақдим этади. Масалан, иқтибос келтириш, кутубхона материалларидан нусха олиш, жамоат жойларида, очиқ ҳавода санъат буюмларини видеога олиш ва ҳоказо [20].

Япония муаллифлик ҳуқуқи халқаро нормалар сингари муаллифларнинг ўз асарларидаги ҳуқуқларини шахсий номулкий ва мулкый ҳуқуқларга ажратади. Шахсий ҳуқуқларга қуйидагилар киради:

муаллифлик ҳуқуқи номига, яратилган асарнинг дахлсизлигига.

Япониялик муаллифлар ҳам мулкый ҳуқуқларга эга:

- кўпайтириш ва тақдим этиш учун (техник воситалардан фойдаланиш - кинопрокат, телекўрсатувлар ва бошқалар);

- ишни бажариш учун (ва бу ерда Япония бу атама қонуннинг ўзида ҳам батафсил тавсифланганлиги билан ажралиб туради; дунёнинг аксарият мамлакатларида бу тушунча қонунчилик даражасида ошкор этилмаган).

Масалан, Японияда мактабларда таълим жараёнининг бир қисми сифатида муаллифлик асарларини бажаришга қонун билан тўғридан-тўғри рухсат берилган, бу ҳақда муаллифни мажбурий равишда хабардор қилиш ва унга ҳақ тўлаш;

- оммавий мулоқот, оммавий намойиш қилиш учун;

- ишни тақсимлаш;

- ишни бегоналаштириш;

- ижара учун;

- қайта ишлаш учун (Япония муаллифлик ҳуқуқи қонунининг яна бир ўзига хос хусусияти. Бу асарларни таржима қилиш, филмга мослаштириш, аранжировка қилиш имкониятини назарда тутди. Масалан, фотосуратни расмга айлантириш. Шундай қилиб, ҳимоя қилишнинг ҳосила объекти ҳисобланади.).

Омонат деб аталадиган яратилган асарга бўлган ҳуқуқни ихтиёрий равишда рўйхатдан ўтказишдан фойдаланишлари мумкин. Бу муаллифга, агар керак бўлса, ушбу ёзиш усулини қўлламаган кишига нисбатан ўз муаллифлигини исботлаш ва ҳимоя қилиш учун афзаллик беради [21].

Француз муаллифлик ҳуқуқи қонунининг хусусиятлари. Франция муаллифлар ҳуқуқларига тааллуқли ҳуқуқий нормалар ягона ҳужжат – “Интеллектуал мулк кодекси”да жамланган кам сонли давлатлардан биридир. У илгари мавжуд бўлган иккита қонуннинг комбинациясини ифодалайди:

- Адабий ва бадиий муаллифлик ҳуқуқи қонуни 1957 йил;

- Муаллифлик ҳуқуқи ва ижрочилар, фонограммалар, видеограммалар ва аудиовизуал эшиттириш ташкилотлари ишлаб чиқарувчилари тўғрисидаги қонун 1985 йил.

Кодекснинг қабул қилиниши билан ушбу икки қонун унга биринчи ва иккинчи қисмлар сифатида киритилди.

Кодекс халқаро шартномаларнинг кўрсатмаларини ҳам ўз ичига олади ва охириги мартга 2016 йилда ўзгартирилган.

Франция замонавий ижтимоий тизим ва технологик тараққиёт муаммоларига жуда тез жавоб беради. Европа директиваларини бажариш мақсадида 2006 йилда “Ахборот жамиятида муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисида”ги қонун (**DADVSI**) қабул қилинган [22]. Бу муаллифлик ҳуқуқи билан ҳимояланган асарларнинг Интернетда ноқонуний юклаб олинишига қарши қаратилган уринишдир.

2009 йилда меъёр ишлаб чиқиш рақамли маконда муаллифлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш йўлида яна бир қадам ташлади. **HADOPI** қонуни қабул қилинди (ушбу қонун доирасида ташкил этилган мустақил орган - Интернетда Асарларни тарқатиш ва ҳуқуқларни ҳимоя қилиш) [23]. **HADOPI** - муаллифлик ҳуқуқи эгалари ва провайдерлар ўртасида воситачи бўлиб ишлаш, ҳуқуқбузарларнинг шахсий манзилларини кузатиш, уларни аниқлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва муаллифлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш чораларини кўриш учун мўлжалланган [23].

Норма ижодкорлари томонидан оммавий ахборот воситалар ва муаллиф ҳуқуқига оид қоидаларни бугунги кун талабларига мослаштириш талаб этилади. Жумладан Фуқаролик кодекси, Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисида, Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида, Ахборотлаштириш тўғрисида, Оммавий ахборот воситалари тўғрисидаги қонунларни қайта кўриб чиқиш талаб этилади.

Умумий хулоса қилиб айтганда, оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкӣ ҳуқуқини таъминлаш, бу фуқароларнинг ижодкорлик хусусиятларини оширади. Ижод эгаларининг меҳнат унумдорлигини оширишга хизмат қилади. Интеллектуал эгаларининг эркин, ишончли, ортиқча босимсиз ҳаракатланиши таъминлайди. Амалиётни ўрганганимизда бир китобнинг босма шаклда нашр этиш анча-мунча (битта юридик китоб учун ўртача 2 500 000/3 000 000 сўм) маблағ талаб этади. Шу умумий талабдан келиб чиқиб, оммавий ахборот воситаларида муаллифларнинг мулкӣ ҳуқуқини таъминлаш масалалари долзарбдир. Шу билан бирга Оммавий ахборот воситаларида муаллифлар томонидан асарлари чоп этиш осонроқ ва кам харажат талаб этади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. <https://qomus.info/encyclopedia/cat-i/intellektual-mulk-uz/>
2. <https://lex.uz/acts/2600169>
3. Париж конвенцияси

4. <https://lex.uz/docs/5534923>
5. <https://lex.uz/docs/3312936>
6. <https://lex.uz/uz/docs/5841063#5843875>
7. <https://lex.uz/uz/docs/6083381>
8. <https://lex.uz/ru/docs/6600413>
9. <https://lex.uz/docs/3312936>
10. <https://lex.uz/uz/docs/6083381>
11. <https://lex.uz/ru/docs/6600413>
12. <https://president.uz/uz/lists/view/6941>
13. <https://lex.uz/acts/1022944>
14. Creative Commons (талаффуз: [крѣетивъкмѣнз] ёки [ъкмѣнз] — “ижодий комонс”, abbreviated CC — “си-си”) — нодавлат нотижорат ташкилот, деб яратилган бепул фойдаланиш учун standart шартномалар - бепул ва ноозиқ-бепул умумий маълумот, қайси муаллифлар орқали ва муаллифлик ҳуқуқи эгалари ўз иродасини ифода этиб, уларнинг ишлари янада кенг ва эркин тарқатиш мумкин ва мазмунини истеъмолчиларнинг қонуний ва кўпроқ осонлик бу ишлари фойдаланиш мумкин (Creative Commons (pronounced [kriˈeɪtɪv ˈkɒmənz] or [ˈkɒmənz] — abbreviated CC) is a non-governmental, non-profit organization that provides standard, free-to-use licenses. These licenses allow authors and copyright holders to express their intent to have their works distributed more widely and freely, while enabling consumers to use the content legally and with greater ease). https://ru.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons
15. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-SShA>
16. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-Turtsii>
17. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-Germanii>
18. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-Velikobritanii>
19. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-Kitaya>
20. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-Yaponii>
21. DADVSI (обычно произносится как dadsī; аббревиатура с французского Loi sur le Droit d’Auteur et les Droits Voisins dans la Société de l’Information, англ. law on authors' rights and related rights in the information society) — законопроект «Об авторском праве и смежных правах в информационном обществе» (Dadvsī), принятый в первом чтении Национальной ассамблеей и Сенатом Франции (DADVSI (usually pronounced "dadsī"; an acronym derived from the French *Loi sur le Droit d’Auteur et les Droits Voisins dans la Société de l’Information*—“Law on Authors' Rights and Related Rights in the Information Society”) is the bill on authors' rights and related rights in the information society (DADVSI) that was passed in the first reading by the National Assembly and the Senate of France).
22. Закон HADOPI (фр. Haute Autorité pour la Diffusion des Œuvres et la Protection des droits d'auteur sur Internet),^[1] — французский закон, защищающий авторские права в интернете. Принят 22 октября 2009 года (The HADOPI Law (French: *Haute Autorité pour la Diffusion des Œuvres et la Protection des droits d'auteur sur Internet*)[1] is a French law protecting copyright on the Internet. It was adopted on October 22, 2009).
23. <https://www.copytrust.ru/articles/Avtorskoe-pravo-Frantsii>.

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.